

ספינה במשיכה ובמסירה (בבא בתרא עה-עו)

גליון 430

בדרף עה: איתמר ספינה רב אמר כיון שמשך כל שהוא קנה, ושמואל אמר לא קנה עד שימשוך את כולה. מבואר בגמ' דלכו"ע ספינה נקנית במשיכה רק דנחלקו אי בעינן למשוך כולה או דדי במשיכה של כל שהוא. לימא כהני תנאי דתניא ספינה נקנית במשיכה. ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנות במשיכה (עו). ובשטר. אותיות מאן דכר שמייהו. חסורי מחסרא והכי קתני וכו', ולשניהם משיכה קונה. ועל כרחך שנחלקו אי בעינן משיכת כולה או כל שהוא כמחלוקת רב ושמואל.

ודחינן בגמ' דלא, דכולי עלמא אי כרב אי כשמואל, ובספינה כו"ע לא פליגי. כי פליגי באותיות. ויוצא דלכו"ע ספינה נקנית במשיכה. ובשטר בלבד נחלקו, דלת"ק שהוא רבי שטר נקנה ע"י מסירה, ולר' נתן (חכמים) צריך גם מסירה וגם שטר.

במאי אוקימתא כרבי, ספינה נמי תיקני במסירה דתניא ספינה נקנית במסירה דברי רבי, וחכ"א לא קנה (עו): עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה. לא קשיא כאן ברשות הרבים כאן בסימטא. (ונחלקו התנאים באופן שאמר לך משוך וקני אי הוי קפידא לקנות דוקא במשיכה או לא).

מבואר במסקנת הגמ' דספינה נקנית במסירה לפי רבי כשהספינה ברה"ר. ולרבנן לא מהני מסירה אלא חייב למשוך אותה אל מקום שיכול לקנות במשיכה כגון לסימטא. ובסימטא נקנית הספינה ע"י משיכה. וביאר הרשב"ם (בד"ה לא קשיא) דברה"ר דאי אפשר במשיכה קנה במסירה אבל בסימטא דאפשר במשיכה לאו אורחא דסימטא במסירה ולא מיקניא במסירה.

והיינו דמשיכה מהני בספינה כשהיא בסימטא ואילו ברה"ר צריך מסירה. והוסיף הרשב"ם דבסימטא דמועילה משיכה א"א לקנות במסירה כי אורחא דסימטא במשיכה ולכן לא מהני מסירה, וצ"ב.

בתוס' (בד"ה ספינה נקנית במסירה) כתבו דפי' רבינו שמואל דמסירה קונה ברה"ר משום דלא אפשר התם במשיכה אבל בסימטא דשייכא משיכה לא קניא מסירה שהיא קנין גרוע. ור"ת פירש דמסירה עדיפא ממשיכה משום דמסירה מיד ליד ובפניו וקניא ברה"ר וכ"ש בסימטא. והביאו ראיה מקידושין (כה): דקתני בהמה גסה נקנית במסירה היינו דוקא במסירה אבל במשיכה לא קני אפילו בסימטא.

איברא דשם בקידושין נחלקו הראשונים מה עדיף, דרש"י פירש במשנה דבהמה גסה נקנית במסירה ולא במשיכה דאין דרכה בכך להוליכה לפניו. והר"י (בתוס') פירש דבהמה גסה נקנית במסירה היינו אף במסירה וכ"ש במשיכה דעדיפא. ודייק כן מסוגיין דלחכמים שנחלקו על רבי שאמר ספינה נקנית במסירה אמרו לא קנה עד שימשכנה משמע דלא קני במסירה, והיינו דמשיכה עדיפה ממסירה.

והנה בתוס' הביאו בשם הרשב"ם דמסירה היא קנין גרוע, ולכן במקום דאפשר במשיכה א"א לקנות במסירה. ובתוס' בקידושין הוסיפו בדבריו שהיות והוא קנין גרוע לאו אורח ארעא לקנות על ידה. וכעין מה שכתב בסוגיין דכיון דאפשר במשיכה לאו אורח ארעא לקנות במסירה אלא דהוסיפו כי הוא גרוע.

גם בתוס' רי"ד בסוגיין כתב אבל בסימטא דאפשר במשיכה לא מהניא מסירה שהיא גרועה מן המשיכה. וברשות הרבים דקניא משום דלא אפשר במשיכה. וזה דומה למאי דבעינן למימר לקמן בפירקין (פו). על המטלטלין שהן נקנין במשיכה שלא נתקנה משיכה אלא למטלטלין גדולין שאי אפשר להגביהן אבל מטלטלין קטנים שאפשר להגביהן לא מהניא להו משיכה עד שיגביהם.

משיכה מועילה רק באופן שקשה להגביה. וכעין זה תיקנו מסירה במקום דלא מהני משיכה. יש קניינים מועדפים וכשהם אינם מועילים או שלא שייכים במציאות יש אפשרות לקנות בקנין גרוע יותר.

והנה בעליות דרבינו יונה הביא את דברי הרשב"ם דבסימטא כיון דמשיכה ראויה שם לא תיקנו שתקנה שם המסירה כיון שאפשר לו לקנות במשיכה שהיא מעולה מן המסירה. וכתב דדברי תימה הם למה הקפידו

חכמים שלא תקנה מסירה בסימטא אע"פ שראויה שם משיכה שהיא מעולה ממנו, ומה בכך כיון דמ"מ המסירה גם היא ראויה לקנות. ולמה תבטל המשיכה את המסירה וכו'. ואינו דומה למה שאמרו בדברים שדרכן להגביה שלא קנה אלא בהגבהה, דהתם משום דאין דרכן של בני אדם למשכן כיון שהן קלין ודרכן להגביה, ואין קונין אלא במעשה שדרך בני אדם בכך.

והמשיך וכתב ומורי ר' משה היה אומר בשם ר' יהודה מקורביל זצ"ל דמסירה לפיכך אינו קונה בסימטא לפי שהכלי המונח בסימטא הרי הוא כמו שנתון ברשות בעליו כיון שיש לו רשות להניח שם כליו, ואינו יוצא מרשות בעליו במסירה אלא עד שימשוך אותו הלוקח משם אבל ברשות הרבים שאין לו רשות להניח שם כליו אין הכלי המונח שם כמי שמונח בחצרו ולפיכך מסירה קונה בו.

מבואר ברבינו יונה דהא דמסירה לא מועילה בסימטא אינה בגלל שיש שם קנין אחר עדיף ממנו אלא שהמהות של קנין מסירה היא מסירה לבעלות אחרת וזה לא שייך במקום שנחשב כרשותו של המוכר. ורק ברה"ר שאינו רשות המוכר כלל שייך מעשה של העברת בעלות ע"י מסירת החפץ הנקנה.

אבל הרשב"ם לא למד כך אלא ס"ל דתלוי באורחיה, דבדף עו: (בסוף ד"ה לא קשיא) כתב ומשום הכי קאמר ספינה במשיכה ואותיות במסירה דמשמע אבל בספינה לא מקניא במסירה דהאי כי אורחיה והאי כי אורחיה, רה"ר במסירה וסימטא במשיכה.

ובתוס' (בד"ה ה"ק כו' אי ברשות בעלים וכו') הביאו מה שפירש בקונטרס דרשות בעלים היינו רשות מוכר, וכתבו דאין נראה לרשב"א דהא משמע לא קנה במסירה עד שישכור את מקומה מכלל דלרבי קנה במסירה וברשות מוכר פשיטא דלא קנה במסירה וכו'. חזינן דלרשב"ם כן שייך קנין מסירה ברשות המוכר. וממילא לא יכל ללמוד כרבינו יונה הנ"ל דמסירה אינה מועילה בסימטא כי היא נחשבת כרשות המוכר.

והנה ברמב"ם (פ"ג מכירה ה"ג) כתב הספינה הואיל ואי אפשר להגביהה ויש במשיכתה טורח גדול ואינה נמשכת אלא לרבים, לא הצריכה משיכה אלא נקנית במסירה, וכן כל כיוצא בזה. ואם אמר לו המוכר לך משוך וקנה אינו קונה הספינה עד שימשכנה כולה ויוציאה מכל המקום שהיתה בו שהרי הקפיד המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה.

מבואר ברמב"ם דספינה נקנית במסירה כי טורח גדול במשיכתה. והרי מסירה מועילה רק ברה"ר ומשיכה אינה מועילה ברה"ר, וא"כ היכי קאמר שתיקנו מסירה כי קשה למשוך הרי ברה"ר לא מהני משיכה כלל. אלא דבהמשך דבריו כתב באמר לו המוכר משוך, עד שימשכנה כולה ויוציאה וכו' והיינו דאינו יכול לקנות במסירה וחייב למשוך אותה מחוץ לרה"ר לתוך סימטא. וזה הרי טורח גדול למשוך כל כך ולכן תיקנו (כשלא הקפיד שימשוך) שאפשר למסור ברה"ר עצמה ולקנותה. אבל אם הספינה בסימטא פשוט שצריך למשוך ולא מהני מסירה (עיי"ש במגיד משנה).

וחזינן ברמב"ם שדין זה של מסירה אינו בדוקא בספינה אלא ה"ה כל כיוצא בזה. וכתב במגיד משנה דא"כ ה"ה בכלים גדולים כגון תיבות גדולות דינן במסירה כספינה, ודלא כדעת רבותיו של הרשב"א דכלים דדרך הבעלים להכניסן הביתה לא קנה עד שימשוך.

ועוד כתב הרמב"ם (פ"ד שם ה"ד) שדבר הנקנה במשיכה אם היה ברה"ר ומשכו לרשות היחיד או לסימטא כיון שהוציא מקצת החפץ מרשות הרבים קנה. והשיג הראב"ד דקיי"ל כשמואל דבספינה בעינן שימשוך את כולה (ואיך כתב הרמב"ם דדי בקצת כשיטת רב).

ובמגיד משנה תירץ דה"מ כשהדבר הוא ברשות שהמשיכה קונה ואין חילוק בין ספינה לשאר חפצים אבל הכא שכבר משכה כולה אלא שהיתה ברשות שאין המשיכה מועילה בה כיון שהכניס מקצתה ברשות שהמשיכה קונה בו די בכך. והיינו דכאן דמשך כולה ברה"ר די שימשוך קצת לתוך הסימטא.

אמנם באולם המשפט (סי' קצח סי"ד) כתב דלמה יצטרף המשיכה ברה"ר הא לא מהני שם. אלא דהטעם דבעינן שימשוך את כולה הוא כדי להוציאה מרשות המוכר (וכמו שכתבו התוס' לגבי מסירה שאינו קונה בסימטא כי הכלי קונה מקומו לבעלים) וזה שייך בסימטא אבל ברה"ר דאינו נקנה המקום לבעל הכלי די שימשוך ממנו אפי' כלשהו. ולכן אפי' בעומדת על שפת רה"ר ומשך מעט לסימטא קנה.